

Højskolerne som læringsrum for natur- og biodiversitetsvenlig fødevareproduktion

Højskolebevægelsen har en historisk forankring i landbruget og i at skabe oplysning og forening blandt bønderne. I nyere tid har højskolerne oplevet en stærk grøn bevægelse, hvor bæredygtighed og grøn dannelse er kommet højt på dagsorden. Stigende efterspørgsel blandt elever og en stillingtagen til højskolernes rolle i at skabe forandring i samfundet har medført, at flere og flere højskoler har bæredygtighed som en helt integreret del af deres kursustilbud, pædagogiske virke og daglige drift. 25 højskoler er senest blevet organiseret centralt i Højskolernes Bæredygtighedsnetværk i FFD. Flere af disse højskoler – herunder Vestjyllands Højskole og Jyderup Højskole – har i deres tilgang til bæredygtighedsområdet skabt et fokus på landskab, natur og jordbrug. Her forholder elever og undervisere sig til spørgsmål, såsom hvad vi bruger jorden til, hvordan vi behandler den og hvem der bestemmer over den. I den sammenhæng optræder spændingsfeltet mellem natur og fødevareproduktion som et centralt emne.

Som højskolelærere på disse to højskoler oplever vi, at mange unge mennesker i dag mangler indblik i både, hvordan maden produceres, konsekvenserne heraf og det komplekse fødevarsystem det indgår i. Dette skaber et stort behov for og efterspørgsel efter, at unge kan blive klædt på til at navigere i denne virkelighed – både praktisk og teoretisk. Og her udgør højskolerne med sin historiske forankring i landbruget, placering i landbrugslandet og pædagogiske fokus på den grønne dannelse et oplagt læringsrum.

Nærværende forslag opfordrer derfor til, at der bakkes op om aktiviteter på højskoler, som giver elever viden om og praktisk erfaring med dyrkningsformer, som tager hensyn til natur og biodiversitet.

Med udgangspunkt i konkrete eksempler fra Jyderup Højskole og Vestjyllands Højskole, illustreres her nogle af de mange muligheder højskolerne har som læringsrum for en natur- og biodiversitetsvenlig fødevareproduktion.

Ansvarlig og regenerativ anvendelse af højskolens egen jord

Højskolerne har med deres placering uden for byerne ofte adgang til og råderum over større arealer jord. Det er oplagt, at højskolerne sammen med eleverne forvalter denne jord på en natur- og biodiversitetsvenlig måde og med et regenerativt sigte. Hvor jorden dyrkes, gøres dette sprøjtefrit og med et regenerativt sigte på at opbygge hummuslaget i jorden og binde CO², ved eksempelvis at dyrke gravefrit og at bruge bunddækkeplanter, kompost og grøngødning. I dyrkningen bør vælges en høj diversitet i forskellige plantearter og -sorter. Derudover kan arealer med fordel udvælges som særlige natur- og biodiversitetsområder, hvor jorden ikke dyrkes.

Vestjyllands Højskole råder over 10 ha og inden for dette areal er etableret følgende initiativer:

- Forundringens Have. En spiselig besøgshave dyrket efter økologiske, permakulturelle og biodynamiske principper. En- og flerårige grøntsager, bærbuske og træer.
- Permakultur-have. En spiselig demonstrationshave og rum for eksperimenter inden for permakultur. Flerårige urter, buske og træer. Vestjyllands Højskole er et LAND center for permakultur.
- Andelsfrugthave. Med bl.a. æble og vin. Drives i samarbejde med lokale andelshavere.
- Fælleshave. Her er lokale sammen om at lære at dyrke grøntsager.
- Insektvolde og -hoteller, læhegn, fuglekasser og områder med uberørt natur.

Sådanne aktiviteter bidrager til at give elever, lokale og andre besøgende indblik i natur- og biodiversitetsvenlige metoder at producere mad. Maden bruges i højskolens køkken, som dermed bliver mere selvforsynende og de elever som arbejder med jorden får glæden ved at nyde frugten af deres arbejde.

En videreudvikling af sådanne aktiviteter på højskolens egen jord er etableringen af et højskolejordbrug, som forsyner højskolen og eventuelt også lokalmiljøet med lokalt produceret mad. Dette kan drives af en uddannet jordbruger i samarbejde med undervisere og elever.

Formidling

Ved at praktisere en ansvarlig produktion af mad bliver højskolen 'det gode eksempel' og er med til at udbrede viden om, hvordan man kan drive et regenerativt jordbrug med hensyn til natur og biodiversitet. Både til højskolens elever som får hands-on erfaring med dyrkningen og til lokalsamfund og andre besøgende. Højskolerne er et samlingspunkt for mennesker i alle aldre (både nationalt og internationalt), og højskolerne virke rækker derfor langt ud over selve højskolen.

Praktiske erfaringer

Højskolerne giver elever en unik mulighed for at prøve kræfter med regenerativ dyrkning i mindre skala. Mange elever kommer fra byerne og har begrænset praktisk erfaring med at dyrke egen mad. Samtidig er der et voksende ønske om at opnå praktiske færdigheder og kompetencer indenfor en række håndværk – herunder fx landbrug og gartneri. Både landbrugs- og gartneruddannelserne i Danmark tilbyder kun i meget begrænset omfang undervisning i regenerative dyrkningsformer i mindre skala og det er samtidig svært at få godkendt praktikplads hos denne type jordbrug. Resultatet er, at et stigende antal unge, som gerne vil lære om denne type dyrkning, søger til udlandet for at få denne viden, herunder til Sogn Jord- og Hagebruksskule i Norge. Vi bør sikre at lignende muligheder er mere tilgængelige her i landet ved at understøtte og bakke op om højskolernes igangværende projekter med dette formål.

Elevers praktiske erfaringer med produktion af mad med respekt for biodiversitet og natur på højskoler kan antage flere former, som med fordel kan udbredes til andre højskoler og lignende steder for læring.

Arbejde med regenerativ dyrkning på højskolens jord

På Vestjyllands Højskole opnår eleverne gennem deres højskoleophold praktiske erfaringer gennem undervisning i havebrug og permakultur på højskolens areal (fornævnte initiativer). Der er desuden planlagt fremtidige initiativer, hvor eleverne vil opnå yderligere praktiske erfaringer med regenerativ fødevarerproduktion og at skabe bedre forhold for biodiversiteten.

Her kan nævnes:

- Etablering af en grøntsagsproduktion efter market garden principper.
Højskolens køkken vil opnå selvforsyning inden for enkelte råvaregrupper.

- Etablering af damme/vandhuller for at skabe habitat for bl.a. frøer og forebygge snegleangreb.
- Andelsfrugthaven videreudvikles til en permakultur-frugthave med alley cropping

Arbejdet med de forskellige dyrkningsformer er med til at danne eleverne til at blive grønt bevidste og aktive borgere i deres videre færd efter højskolen.

Praktik hos regenerative jordbrugere koblet med højskoleophold

Det Lille Jordbrug på Jyderup Højskole har bragt jordbrugspraksis og højskoleundervisning sammen i en kombination af arbejdspraktikker hos eksisterende små regenerative jordbrug og månedlige ugekurser på højskolen. Eleverne veksler mellem reflekterende højskoleophold og praktikophold, hvor de bor og arbejder på et lille jordbrug (som typisk ikke kan godkendes som praktikplads inden for de grønne erhvervsuddannelser). De får herved mulighed for at få et indblik i livet på landet og i, hvad der skal til for at opstarte og drive et alsidigt jordbrug med respekt for natur og biodiversitet i Danmark; økonomisk, lovgivningsmæssigt og ikke mindst tids- og arbejdsmæssigt. Højskoleopholdet giver eleverne en historisk og filosofisk baggrund for at forstå landbrugets udvikling i Danmark, og en introduktion til den faglige viden, der skal til for at forvalte vores natur, ressourcer og liv.

Vi håber, at dette tjener til inspiration samt at opbakning til højskolernes rolle som læringsrum for en natur- og biodiversitetsvenlig fødevarerproduktion inkorporeres i Regeringens ambitiøse natur- og biodiversitetspakke.

Med venlig hilsen

Nynne Louise Bach, underviser i grøntsagsdyrkning på Vestjyllands Højskole

&

Marie Klintrup, underviser i Grøn Guerilla på Jyderup Højskole